

IMPORTANȚA FORMĂRII COMPETENȚEI DE COMUNICARE INTERCULTURALĂ LA CADRELE DIDACTICE DE LIMBI STRĂINE

Diana DONOAGĂ, lector

Summary

The globalization and the intercultural process requires problems whose solution is conceived as source of mutual cultural enrichment. This situation allows advancement on safe tracks of teaching foreign languages and especially the training of future teachers whose role as mediator between cultures becomes indispensable. The goals of the investigation are the following: to demonstrate importance of cultural competences, to analyze the programs and the methods that forms them. The existence of cultural diversity, of intercultural barriers and the need for interaction confirm the importance of cultural skills.

Termenul «intercultural» este recent, dar «realitatea interculturală» este una destul de veche [5, p. 8]. Percepută inițial ca un obstacol al comunicării sau ca amenințare pentru identitatea poporului, diferența de culturi devine astăzi sursă de îmbogățire culturală reciprocă. Domeniul predării/învățării limbilor străine în Republica Moldova a suportat numeroase transformări atât la nivelul programelor de studiu, cât și la cel al metodologiei de predare. Totuși prezența concretă a civilizației/ culturii și în deosebi o mai mare sensibilizare la intercultural, lipsesc încă.

Întotdeauna poți vorbi sau înțelege o limbă, însă pentru o mai bună comunicare trebuie să cunoști sistemul ei de valori. Astfel în formarea viitorilor profesori de limbi străine considerăm importantă atât asimilarea gramaticii și vocabularului (competența lingvistică), cât și formarea competenței culturale. Anume în această direcție, instituțiile de învățământ superior care pregătesc cadre didactice pentru limbi străine percep evoluția surselor lor metodologice.

Considerăm că învățarea unei limbi trebuie să treacă neapărat prin asimilarea civilizației și culturii acesteia. Iar acest lucru nu trebuie să se limiteze la simpla acumulare a elementelor culturale cum ar fi modul de viață a francezilor, mentalitatea lor, marile personalități istorice, deoarece după cum o menționează Vincent Louis, „predarea civilizației ar trebui să fie bazată pe dialoguri între culturi, pe idei mai contemporane” [3, p. 42]. Trebuie luate în considerație interesele actuale ale studenților, care trăiesc într-un mediu de diversitate culturală, de globalizare, de mondializare.

Fiecare individ aparține unui sau altui grup care este diferit unul de celălalt, iar identitatea persoanei este constituită de suprapunerea culturilor acestor grupuri. Altfel spus, interculturalul poate fi definit în raport cu sine și cu Altul, și prin relația cu celălalt. Interculturalul face referință la maniera în care îl vedem pe celălalt și la modul în care te faci văzut prin prisma celui alt [5, p. 92]. Noi nu vorbim aici de o simplă juxtapunere de culturi, dar despre schimbul de culturi, despre relațiile ce se construiesc și se mențin între indivizi. Nu este vorba de o simplă comparare a culturilor, căci analiza asemănărilor și diferențelor interculturale nu este decât un punct de plecare în ceea ce ține de demersul intercultural.

Încă în 1983, Abdallah-Preteille ne-a atenționat, exprimându-se astfel: «să faci o paralelă, să vrei să găsești aceleași elemente dar sub forma diferită, implică încrederea în existența unei scheme culturale universale după care s-ar ordona orice altă cultură. Or se știe bine fiecare percepe universalul după sine însuși» [1, p. 26]. Interculturalul presupune, cu siguranță, o poziție de deschidere și de descoperire a celui alt din partea celui ce învață și, desigur, din partea celui care predă.

Formarea interculturală trebuie integrată în predarea limbii franceze, interculturalul fiind un mediator de culturi, ceea ce nu poate fi multiculturalul. Învățarea civilizației/culturii trebuie adaptată, iar profesorul trebuie să fie astăzi capabil să răspundă întrebărilor culturale multiple sau cel puțin să știe să vorbească despre ele, ceea ce l-ar face să nu mai urmeze orbește manualele de predare a limbii sau civilizației franceze, care nu conțin neapărat date interculturale și nu iau cu siguranță în considerare etniile și culturile care sunt prezente în fiecare țară [2, p. 60]. Acest lucru poate deveni unul destul de complex, deci obiectivul predării limbii franceze și civilizației franceze francofone nu mai este să transforme pe cei ce învață, în „francezi în devenire”, dar să le prezinte cultura multiplă a acestora din urmă și să-i facă să

vorbească liber despre ea. Studentul nu mai este un simplu receptor al oricărui tip de informație emisă în franceză, dar el devine însuși coautor al acesteia [1, p. 25]. Astfel, el este inițiat la înțelegerea diferitor maniere de a fi, de a gândi și de a acționa propriu diferitor culturi francofone, fapt ce constituie una dintre problemele predării limbii franceze.

Pentru ca să vorbești despre cultură în franceză, ca limbă străină, nu este destul s-o prezinți doar pe cea din Franța, trebuie deasemenea să introduci cultura francofonă, cea a vechilor colonii franceze și a comunităților franceze din Belgia, Quebec etc. [3, p. 81]. Pentru ca studentul să aibă o idee concretă despre Franța, trebuie la fel să-l sensibilizăm la multietniile imigranților de acolo. Astfel imaginea despre cultura/civilizația franceză ar fi mai reală.

Care ar putea fi primul demers intercultural la ora de limbă franceză? Încă de la prima întâlnire, o pronunție corectă a numelui și prenumelui studentului ar putea fi cel dintâi demers. Pronunțarea prenumelui în manieră franceză (greșeala majorității cadrelor didactice) sau, ne permitem să întrebăm termenul «francezificarea» lor, ar fi după părerea noastră inoportună [5, p. 64]. În acest sens, profesorul ar trebui să lase studentul să se prezinte și să memorizeze numele și prenumele acestuia corect. Dacă acest efort este făcut din partea profesorului, ceilalți studenți îi vor urma exemplul. Neapărat se va crea o atmosferă de încredere între unii și alții, care este condiționată de acest demers; de aici mai departe întrebări de ordin cultural vor putea fi cu ușurință abordate.

Un alt exemplu de demers intercultural îl poate constitui studiul unei teme de civilizație care contribuie la formarea aptitudinilor interculturale, ca de exemplu sărbătorile în Franța. Este clar că sărbători ca Crăciunul, Anul Nou, Paștele sau Sfântul-Valentin, nu sunt serbate la fel, în Franța și Republica Moldova, și nici în Canada sau Belgia etc. Sensul, motivele, obiceiurile sunt diferite. Rolul profesorului este aici să sensibilizeze studenții la diferențele lor și să-i motiveze să facă cercetări și comparații. Acest lucru intercultural ar putea relua cele trei etape ale lui Vincent Louis. În primul rând, studenții cu cultură și etnie diferită se vor lansa în căutarea punctelor comune. Aici ei ar trebui să țină cont de propriul anturaj cultural. Pentru a ușura acest lucru, ideal ar fi să plasezi studenții într-un decor neutru și într-o ambianță favorabilă acestui gen de situații: sala de clasă. Deci, ar trebui să evităm agățarea pe pereții sălii doar a imaginilor și fotografiilor proprii Franței și patrimoniului ei. În al doilea rând, studentul ar trebui să conștientizeze propria cultură, și poate, pentru prima dată, să vadă cu ochii celui de alături. În al treilea rând, pentru a nu rămâne la stadiul de pluricultural sau multicultural, trebuie de lărgit relațiile culturale, ceea ce ar permite construirea altor noi relații interculturale [3, p. 40].

În acest demers nu trebuie în niciun caz să impui cultura sa celui alt sau să adopți cultura altcuiva, dar trebuie dezvoltat un cadru nou care va fi îmbogățit de o cultură comună. Este clar că pentru a ajunge la acest lucru nu există vreo careva metodă de predare, dar totul trece prin experiență și practică. În acest sens, ideal ar fi să ai un profesor care a trăit diferențe culturale, care s-a confruntat cu ele, dar care a știut să le analizeze, noteze, în mod rațional, ca mai apoi să le împărtășească studenților săi. Pentru aceasta, este clar că o bună relație între profesor și student trebuie să fie stabilită, pentru ca unii și alții să poată să împărtășească din propria lor experiență fără vreo careva barieră, astfel încât ideile, întrebările lor să nu fie criticate sau rău interpretate. Totuși, nu trebuie nicidecum să penalizăm studenții care, la un moment sau altul, ar dori să se exprime în limba lor maternă, căci scopul este aici de a lăsa liberă trecerea ideilor, meditațiilor și interacțiunii [4, p. 26].

Din perspectiva interculturală, fiecare actor al mediului universitar trebuie să se implice într-un demers personal în achiziția cunoștințelor, pentru a putea comunica, trebuie să-și asume și să trăiască diversitatea. Dificultatea majoră este că în diversitatea culturală care constituie societățile de astăzi, noi trebuie să inventăm un capitol nou, cel intercultural, care ar fi capabilă „să hrănească” o nouă conștiință colectivă, să elaboreze o nouă formă de «democrație», care ar ține cont de realitatea pluriculturală a societăților.

Bibliografie

1. Abdallah-Preteuille, M., *Former et éduquer en contexte hétérogène: Pour un humanisme du divers*, Anthropos Éd. Economica, Paris, 2003.
2. Beacco, J.-C., *L'approche par compétences dans l'enseignement des langues*, Didier, Paris 2007.
3. Collès, L., Develotte, C., Géron, G. et Tauzer-Sabatelli, F., *Didactique du FLE et de l'interculturel: Littérature, biographie langagière et médias*, E.M.E., 2007.
4. De Carlo, M., *L'interculturel*, Clé international, Paris, 1998.
5. Dassen, P., *Educația interculturală*, Polirom, Iași, 1999.